

ПЕРШИЙ

КРОК

П'ЄСА-ФАНТАЗІЯ
НА 3 ДІЇ, 8 КАРТИН
ДЛЯ ДІТЕЙ
ШКІЛЬНОГО ВІКУ

НАТАЛЯ ЗАБІЛА

5 Кл.

ПЕРШИЙ

КРОК

П'ЕСА-ФАНТАЗІЯ
НА 3 ДІЇ, 8 КАРТИН
ДЛЯ ДІТЕЙ
ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Hamam Zabira

ДІЙОВІ ОСОБИ:

В Е Л И К А М А Т И, голова роду.

Ю Ю, дівчина-підліток.

Ї А, хлопець-підліток.

Ў Р Р У, його ровесник.

Р О Р, мисливець.

У Л Ю Л Ю

Я Й Я.

Ж І Н К И.

П Е Р Ш И Й М И С Л И В Е Ц Ь.

Д Р У Г И Й М И С Л И В Е Ц Ь.

П Е Р В І С Н І Ж І Н К И.

М И С Л И В Ц І, П І Д Л І Т К И.

Ч И Т Е Ц Ь.

Дія відбувається в доісторичні часи, у кам'яну добу,
під час великого оледеніння.

Уміння здобувати вогонь вперше надало людині панування над певною силою природи і тим остаточно відокремило людину від тваринного царства.

Ф. Енгельс. АНТИ-ДЮРИНГ

ПРОЛОГ

Колись у дні давноминулі,
у незапам'ятні часи
по всіх кінцях земної кулі
були незаймані ліси,
степи, не орані одвіку,
непрохідні громаддя скель,
не стиснені мостами ріки,
неторкані піски пустель.

Де нині міст і сіл — без міри,
де автостради пролягли,
колись привільно дикі звірі
в дрімучім пралісі жили:
і носороги, шерстю вкриті,
і шаблезубі тигри злі,
і мамонти, — такі страхіття,
яких нема вже на землі!

У тому лісі, звідусюди
загрозу чуючи лиху,
жили тоді первісні люди
в постійнім трепеті й страху.
Вдягалися в звірині шкури
і в бійці з ворогом страшним
вживали кам'яні сокири
і стріли з вістрям кам'яним.

Незрозумілим і жахливим
здавалося тим людям все:
гуркоче грім — то бог гнівливий
страшне нещастя їм несе;
зима настане — бог похмурий
закутує всю землю в сніг;
засяє сонце — бог безжурний
лихого бога переміг!..

Та вже й тоді, в первіснім роді,
зароджувалась людська міць:
людина, скорена природі,
заблукана між таємниць,
вже починала крок за кроком
робити перші відкриття, —
в борні та праці гострим оком
вдивлялись сміло в майбуття!

ДІЯ ПЕРША

КАРТИНА ПЕРША

Перед нами невеликий рівний майданчик біля підніжжя кам'янистої гори. З одного боку стрімкою кручею здіймається ця гора, де видніється вхід до печери. З трьох інших боків непрохідними зеленими хашцями підступає дрімучий ліс-праліс, що в ньому лише де-не-де помітні протоптані людьми стежки. Біля входу до печери розкидано великі брили та уламки каменю, і на одному з них, застеленому звіриними шкурами, сидить Велика Мати — літня жінка, владна й поважна на вигляд, з розумними й добрими очима. Вона зодягнена в одяг з звіриних шкур, вкрита, немов плащем, власним довгим волоссям, завітчаним лісовими травами й квітами. Біля ніг її примостився підліток-хлопчик. Це — Оа, один з численних онуків Великої Матері. В нього розкуйовджене довге волосся, весь одяг складається з шматка звіриної шкури, обгорнутої навкруг стегон. В руках у нього — коротка палиця з насадженою на неї грубообтесаною каменюкою. Він звертається до Великої Матері шанобливо, але без остраху, вона до нього — з ласкавою поблажливістю.

О а

Велика Мати, мені дуже хочеться їсти!

В е л и к а М а т и

Мені теж. Але ж, синку мій Оа, ти сам добре знаєш, що їсти нема чого. Ще з учорашнього вечора всі наші чоловіки-мисливці вирушили на полювання. Сьогодні рано-зранку всі наші жінки та підлітки пішли збирати плоди та ягоди, їстівні трави, коріння та зерна. Вони досі ще не повернулися. Доведеться нам набратися терпіння й почекати, поки вони принесуть їжу!

О а

Чекати дуже нудно, і краще було б, якби я пішов з усіма мисливцями. Мені можна ходити на полювання, правда, Велика Мати? Адже я не якийсь малюк!

В е л и к а М а т и

Правда, ти вже не малюк. От саме тому тебе й залишили вдома. Треба ж комусь охороняти старих і малих, що zostалися в нашій печері. Хоч тут і нема видимої небезпеки, проте й сюди може забрести який-небудь мамонт, кошлатий носоріг або найгірше страховисько наших лісів — шаблезубий тигр!

О а (*схоплюється на рівні ноги й потрясає палицею, войовничо оглядаючись навколо себе*)

Нехай тільки спробують поткнутись!.. Одразу познайомляться з моєю зброєю!

В е л и к а М а т и (*ласкаво посміхаючись до нього*)

Так, синку мій! Це добре, що в нас є міцна зброя! Ми ж не якісь пітекантропи, що не вміли зробити собі навіть кам'яної сокири!

О а

Хто? Хто? Про кого ти говориш?

В е л и к а М а т и

Пітекантропи — це наші далекі предки, напівлюди-напівтварини. Вони ще нічого не вміли зробити для себе, і їм дуже важко було захищатися від хижих звірів.

О а

А чому ти їх так назвала? Я ніколи не чув такого слова: піте... кропи...

Велика Мати (задумано)

Я також не чула... Сама не знаю, звідки це слово в мене взялося. Може, це так казатимуть наші далекі нащадки, які житимуть через сто тисяч років після нас. (*Замислилась. О а здивовано дивиться на неї. Але вона швидко вириває з своєї задуми й говорить стурбовано.*) Таки довго щось нема наших жінок! Хоч би швидше принесли чогось їстівного. Бо малята попрокидаються й проситимуть їсти...

О а

Ще краще було б, якби швидше повернулися мисливці! Я волю їсти м'ясо, ніж усякі там плоди й коріння!

Велика Мати

Так, звичайно, м'ясо смачніше й поживніше. Погано було б нам, якби доводилось житися самими лише дикими плодами й травами!

О а (здивовано)

Дикими плодами й травами? А хіба плоди й трави бувають не дикі? Які ж тоді — свійські, або що? Це ж тільки собаки бувають дикі й свійські, приручені. А рослини хіба можна приручити?

Велика Мати

Ми не можемо. А от наші далекі нащадки, напевно, зможуть. Проте хтозна — може, не такі вже й далекі?.. (*Замислюється.*)

О а (*нетерпляче походжав по майданчику, вдивляється в лісову гущавину*)

І чого це справді так довго не повертаються наші мисливці?

В е л и к а М а т и

Мабуть, дуже далеко зайшли. Так далеко, що звідти скоро не дійдеш. От якби можна було пересуватися не тільки власними ногами...

О а *(заходиться веселим сміхом)*

Ха-ха-ха-ха!

В е л и к а М а т и

Що це тебе так розсмішило, синку?

О а

Велика Мати, ти сказала «не тільки власними ногами»! А чиїми ж іще ногами пересуватись, як не власними?! Чи не на спині якоїсь тварини — мамонта, коня чи носорога? Ха-ха-ха! А може, сісти на шаблезубого тигра?!

В е л и к а М а т и

Ну, не на тигра і не на мамонта чи носорога. А от на коня — напевно, наші нащадки сидатимуть. Якщо ми вже маємо прирученого собаку, чому б не приручити й коня?

О а

І добре було б! От як я поскакав би на ньому! *(Стрибає.)*

В е л и к а М а т и

Але тварини теж не дуже швидко бігають... Може, наші далекі нащадки вигадають якийсь іще кращий спосіб, щоб швидко пересуватись?

О а

А який саме?

Велика Мати

Ну, то я вже не знаю. Якби ми могли знати все, що знатимуть наші нащадки, то не були б отакими злиденними первісними людьми!

О а

Ми не такі вже злиденні! У нас є кам'яні сокири, й ножі, й різне начиння, й зброя... І хороша одежа з теплих звіриних шкур! Чи матимуть все це оті далекі розумні нащадки?! Хотів би я побачити! Коли, ти кажеш, вони будуть?

Велика Мати (сміється)

Та, мабуть, через якихось сто тисяч років.

О а

Велика Мати, а що це таке — сто тисяч років?

Велика Мати

А це такий довгий-довгий час. Такий, що й уявити собі важко. Та годі вже нам з тобою розводити теревені про далеких предків і ще більш далеких нащадків. Чуєш? Чуєш? Спів лунає в лісі... Це повертаються наші жінки!

О а зраділо кидається назустріч співу, що долинає з гущавини лісу. На майданчик виходять жінки й підлітки, серед них У л ю л ю, Я й я, дівчинка Ю ю. Всі вони несуть оберемки трав і злаків, плетені з ліан кошики, повні диких плодів, ягід та коріння. Вони виходять із співом і, співаючи, обходять майданчик довкола.

Жінки

Із лісу, лісу-пралісу
ми весело йдемо!
Усе, що назбиралося,
додому несемо!
За все, що в кожному кошику
додому несемо,
ми пралісу хорошому
подяку складемо!

Великий ліс годує нас,
дає свої дари.
Великий ліс рятує нас
від вітру, від жару.
За все, що споконвіку ми
із лісу беремо,
ми пралісу великому
подяку складемо!

Кладуть усе принесене до ніг Великої Матері.

Ж і н к и

Велика Мати, прийми ці дари лісу!
Ось — соковиті, спілі плоди! Оце — смачні ягоди!
Оце — споживні, солодкі зерна злаків!
А це — їстівні коріння!

В е л и к а М а т и (у р о ч и с т о)

Все — для всіх!.. А перш за все, доні мої, Улюлю та Яйя,
йдіть до печери, нагодуйте малюків і старих. Потім при-
ходьте всі сюди для спільної трапези, бо я чую, що й мис-
ливці наші повертаються додому!

Жінки прислухаються — нічого нібито не чути... Улюлю та Яйя беруть
частину принесених харчів і йдуть до печери. Решта розташовується
навколо Великої Матері. До О а, що примостився десь збоку, підходить
дівчинка Ю ю.

Ю ю

Здрастуй, О а! Ти був увесь час вдома? Мабуть, занудився
тут на самоті?

О а

Ні, Юю, я ж був не сам, а з Великою Матір'ю. З нею
ніколи не буває нудно. Вона розповідала мені стільки
цікавого!

Ю ю

А про що розповідала?

О а

І про пите... пітекантропів, наших далеких предків. І про наших далеких нащадків, які житимуть через сто тисяч років після нас. Вони будуть дуже розумні і їздитимуть на конях, на мамонтах і ще на чомусь такому, що й уявити собі не можна!

Ю ю (сміється)

Ой, які цікаві чарівні казки! Я теж послухала б охоче!
А за мною ти не скучив?

О а

Скучив, звичайно! Ми ж з тобою, Юю, такі хороші друзі!

Ю ю

І я за тобою скучила! І принесла тобі ці квіти й листя!

Юю знімає з своєї голови вінок і надіває його на Оа, як намисто. В цю мить усі жінки схоплюються на ноги й обертаються в той бік, звідки долинає спів чоловічих голосів. З печери вибігають У л ю л ю та Я й я й приєднуються до решти жінок.

О а (зраділо)

Ого! Це наші мисливці повертаються! Правду сказала Велика Мати! (Кидається назустріч.)

Велика Мати (вдивляється в той бік)

Так, це вони! Але чомусь не всі...

З лісу виходять мисливці — чоловіки й хлопці-підлітки. Серед них У Р Р У. У чоловіків — розкуйовджене волосся, кошлаті бороди, одяг із звіриних шкур, в руках — кам'яні сокири, списи з кам'яним вістря, луки та стріли. Двоє з них несуть на великій гілляці тушу забитого оленя.

Мисливці (співають)

Ми із лісу несемо
м'ясо, м'ясо, м'ясо!
Досхочу попоїмо
ласо, ласо, ласо!

Щедрий ліс нам допоміг
мати добру їжу,
нас від лиха оберіг
і від звірів хижих!

Мисливці й жінки (разом)

Спасибі лісові-пралісові за його ласку! Спасибі за добре полювання, за смачну їжу!

Велика Мати

А чому не всі сини мої повернулися додому? Я не бачу серед вас хороброго мисливця Рора. Де він? Чи не сталося з ним якогось лиха?

Перший мисливець

Велика Мати, ми, твої сини, полювали всі разом. Ми надідали оленя біля річки, на водопої. Щоб оточити його, ми розійшлися поодиночі на всі боки. Коли ми нарешті загнали оленя, меткими пострілами з луків повалили його й зішлися всі до купи, то побачили, що серед нас нема Рора. Ми кликали його, чекали на нього, довго чекали, але він так і не підійшов до нас... Що з ним сталося — не знаємо!

Велика Мати

Що ж, будемо сподіватися, що з ним не скоїлося нічого страшного і що він сам незабаром прийде додому. Сідайте, сини мої й доні! Все — для всіх! Починаймо їсти.

Всі сідають у коло, посеред якого розкладено всю принесену з лісу їжу й тушу забитого оленя. Урру примощується біля Юю, але вона одразу підводиться й пересідає на інше місце — поруч з Оа. Урру незадоволено кривиться й неприязно зиркає на Оа. Чоловіки розтинають оленячу тушу кам'яними ножами, і всі починають їсти сире м'ясо.

Я й я (намагається роздерти зубами шматок м'яса)

Ой, яке твердоче!

Перший мисливець (зневажливо)

Може, й тверде — для малюків та жінок! Як на мене, м'ясо саме таке, як слід! (Трощить зубами величезну костомаху.)

Я й я

Звісно, в нас, жінок, не такі звірячі ікла, як у вас, чоловіків. Краще з'їм оце яблуко! (Бере яблуко з кошика.)

Другий мисливець

Якщо так, то не варт було здобувати для вас м'ясо. Хай би воно все залишалось для чоловіків!

Я й я

А вам не варт було б давати плоди та коріння, які збираємо ми, жінки!

Перший мисливець

Нам усе варт давати. Бо ми не такі вередливі, як жінки. А ти, Яйя, з них найперша вередливиця!

Я й я

Велика Мати, чуєш, чуєш, що він каже? Він ображає нас, жінок! Скажи йому!..

Велика Мати

Не сваріться, будь ласка, діти мої! Ви ж знаєте наш закон: все — для всіх! Проте, звичайно, перше місце належить жінкам — матерям усього живого. Всі повинні поважати жінок!

М и с л и в ц і

Ми поважаємо тебе, Велика Мати! Ми поважаємо жінок — матерів усього живого!

Заспокоюються й ідять далі. Яйя кидає зверхній погляд на тих, що сперечалися з нею, і, доївши яблуко, простягає руку до м'яса.

Я й я

Ну що ж, я, мабуть, все ж таки з'їм шматочок оцього твердого м'яса!

У л ю л ю

Та їж, яке є! Тверде — на те воно й м'ясо. Хіба ж його можна зробити м'яким? Ніхто цього зробити не може!

О а' (*лукаво поглядає на Велику Матір*)

А от наші далекі нащадки, які житимуть через сто тисяч років після нас, напевно, зможуть: вони, мабуть, їстимуть м'ясо зовсім м'яке!

Всі сміються.

У р р у

Ха-ха-ха! Ну й сказонув!..

В е л и к а М а т и

Нема чого сміятися, сину мій Урру! Напевно, так воно й буде, як Оа сказав. А ти мовчи та їж. Що за балачки та смішки під час обіду?

Всі ідять ще з більшим запалом. Урру похмуро ховається за спину тих, що сидять поруч із ним. Потім підводиться й нишком переходить на той край, де сидять Оа та Юю.

У р р у (*стиха до Оа*)

Подумаєш, який розумний став! Задавака! І що це ти собі на шию начепив? Наче дівчинка! (*Вказує на вінок*).

Ю ю

Це я на нього наділа — в знак дружби!

У р р у

А на мене не наділа! Хіба ти зі мною не хочеш дружити?

Ю ю

Чому ж не хочу? Але в мене був тільки один вінок. І його я віддала Оа, бо з ним...

Хоче щось сказати, але в цю хвилину здалека долинає гуркіт грому.
Всі злякано прислухаються.

Жінки й мисливці

Чуєте?! Чуєте?! Це — голос Небесного Гніву! Іде гроза!.. Швидше кінчаймо їсти й ховаймося у печеру! Бо як торохне Небесний Гнів, то й вбити може!

Гуркіт грому чути ближче. Всі хапають шматки м'яса, кошики з плодами й корінням і тікають до печери. Останньою залишається надворі Велика Мати.

В е л и к а М а т и

Так, наближається страшна гроза! А де ж хоробрий мисливець Рор? Він зостався в лісі сам один, віч-на-віч із Небесним Гнівом!.. Чи пощастить йому десь заховатись? Хай рятуює його добрий ліс-праліс!..

Прямує до печери. Гримить грім.

(З а в і с а)

КАРТИНА ДРУГА

У дрімучому лісі, десь далеко від людського житла, серед невеличкої прогалини стоїть старе напіввисхле дерево. Наближається гроза, гуде вітер, хилить віти дерев, шумить у листі. Здалеку чути рокіт грому. З гущавини лісу вибігає захеканий і знесилений мисливець Рор. Злякано озираючись назад, спиняється, щоб передихнути.

Рор

За мною женеться страшний шаблезубий тигр!.. Він накинувся на мене ще тоді, як ми оточували оленя. І через це мені довелося бігти не до своїх, а зовсім в інший бік! Щастя, що в мене були стріли й лук і мені пощастило хоч трохи затримати його. Але стріл уже нема, залишився тільки спис, а тигр женеться знову!.. *(Кидається туди, сюди, шукаючи сховища.)* До печери не добігти й сховатися ніде!.. *(Зупиняється.)* Я — хоробрий мисливець Рор — ніколи не побоявся б ні велетня мамонта, ані кошлатого носорога. Тікаючи від них, я міг би залізти на дерево. Але тигр і сам лазить по деревах не згірше за мене.

З гущавини долинає гарчання тигра.

Ось він!.. Біжить по моїх слідах!.. Що робити?!

Вибухає страшний гуркіт грому. Рор злякано застигає на місці.

Небесний Гнів!.. От якби він налякав хижака!..

Страшне тигрове гарчання чути ще ближче.

Ні! Ця тварюка не боїться й Небесного Гніву!.. Ось він, ось він, вже зовсім близько!..

Рор щосили кидає назустріч тигрові свого списа з кам'яним вістрям. Зовсім поруч лунає жахливий рик і зразу ж після нього — ще жахливіший удар грому. Рор падає на землю долілиць, затуляючи голову руками. Старе дерево раптом спалахує — займається від блискавки, що вдарила в його верхівку... За якусь мить усе стихає, гуркотіння грому чути вже десь далі. Тільки дерево горить, вогники перебігають з верхівки на нижні гілки. Рор поволі підводить голову, оглядається.

Побачивши палаюче дерево, знову падає на землю. Але незабаром схоплюється на рівні ноги, прислухається й зраділо вигукує:

Ага!.. Не чути вже гарчання! Утік хижак чи, може, здох з переляку! Небесний Гнів заступився за мене — він послав з хмари могутнього Червоного Звіра, щоб той відігнав від мене небезпеку! Слава Червоному Звіру, що врятував мене!!!

Падає навколішки перед деревом, яке горить, і вклоняється йому. Потім підводиться, обережно наближається і з опасом простягає руки до вогню.

О-о, Червоний Звір не бажає мені зла!.. Він теплий і лагідний. Він може охоронити мене, допомогти мені, беззбройному, пройти безпечно крізь лісові нетрі...

Рішуче простягає руку й відламує від дерева велику гілку, на кінці якої розгоряється вогонь.

Ходімо ж зі мною, Червоний Звіре! Хай усі хижі тварини в лісі тремтять і розступаються перед тобою!.. І передо мною — твоїм обранцем і вірним служителем! (*Підносить вгору гілку і співає*):

Слава і шана
Червоному Звіру!
Червоному Звіру
вклоняймося щиро!
Для злої тварини —
загроза єдина,
рятунок і захист —
для мене, людини,
він щастя несе нам, —
я знаю, я вірю!..
Слава і шана
Червоному Звіру!

Підносить ще вище охоплену вогнем гілку й сміливо йде в лісові хащі.

(Завіса)

КАРТИНА ТРЕТЯ

Знову перед нами оточений з трьох боків лісом майданчик край підніжжя гори, біля входу до печери. Здалека з лісу чути спів Рора. З печери вибігає Оа, оглядається навколо себе, прислухається.

О а

О-о! Вже нема грози, заспокоївся Небесний Гнів! А що то за спів? *(Гукає зраділо.)* Велика Мати, Улюлю, Яйя! Ідіть сюди! Я чую голос хороброго мисливця Рора! Він повертається додому!

Велика Мати, Улюлю, Яйя, всі жінки й чоловіки вибігають з печери і з радісним нетерпінням чекають на Рора, махаючи руками й зеленими гілками. З лісу виходить Рор з палаючою гілкою в руці.

Р о р

Славте й вітайте
Червоного Звіра!
До нього звертайте
подяку та віру!
У нашій долині,
на наших узгір'ї
вклоняйтесь віднині
Червоному Звіру!

Всі з острахом відступають, злякано поглядаючи на вогонь. Тільки Велика Мати безбоязно виступає наперед.

В е л и к а М а т и

Червоний звір спустився з хмари і врятував тебе від хижаків?

Р о р

Так, Велика Мати! Він врятував мене від страшного шаблезубого тигра!

Велика Мати

Слава Червоному Звіру! Нехай він зробить ласку й залишиться з нами. Нехай отут, на цьому великому камені під захистом скелі, буде його довічне почесне пристановище!

Рор кладе гілку на велику кам'яну брилу, над якою природним дашком звисає виступ скелі. Вогонь горить. Рор віддає йому низький уклін і відходить до печери.

Доні мої, дайте швидше попоїсти хороброму мисливцю Рору!

Одна з жінок миттю біжить до печери, приносить звідти м'яса й плодів. Рор сідає біля входу й починає жадібно їсти.

Улюлю

Велика Мати, а це не страшно для нас, що Червоний Звір житиме тут? Нам не треба боятися його?

Велика Мати

Доню моя Улюлю, Червоний Звір і справді може бути страшним і небезпечним. Недаром всі тварини бояться Червоного Звіра. Але не треба забувати, що ми не тварини, а люди. Червоний Звір прихильний до людей, якщо вони ставляться до нього як треба.

Перший мисливець

Хіба Червоний Звір жив коли-небудь серед людей? Хіба він не нам першим зробив таку ласку?

Велика Мати

Такі випадки бували й раніш. От зараз я розповім вам.

Всі сідають навколо Великої Матері, з цікавістю слухаючи її розповідь.

Колись, в одному людському роді,
Червоний Звір спустився з хмар.

З людьми він хотів би жити в згоді —
Ім дати захист, світло й жар.
Та рід зустрів його байдуже —
мовляв, навіщо нам тепло?..
Червоний Звір образивсь дуже
та й зник — неначе й не було!

Ю ю

Ой, які ж вони були нерозумні, ті люди!

О а

Тихше... Слухай далі!

В е л и к а М а т и

А другим разом гірше сталося,
як він з'явився в інший рід —
його і тут не привітали,
ще й повелись не так, як слід:
не подавали вчасно їсти,
не захищали від вітрів...
Червоний Звір пройнявся злістю —
як спалахнув!.. Як розгорівсь!..
Напався він на ліс найближчий
і прохопився до печер,
розшаленів, ревів та нищив,
аж поки все навкруг пожер!..
Він і людей хотів пожерти,
та люди, з жахом у серцях,
втекли... І чорна пустка мертва
тоді зосталась в тих місцях...

Всі завмерли в схвильованому мовчанні.

Я й я

Ой, як страшно!.. Хіба можна зневажати Червоного Звіра?!

Ю ю

Мені теж дуже страшно...

Р о р (схоплюється з місця)

Ну, та ми не будемо такими, як оті люди! Ми шануватимемо Червоного Звіра! Ми приноситимем йому дари, даватимемо вчасно їжу! (Підкладає на камінь сухе паліччя, траву та мох.) Не бійтеся, люди! Підійдіть ближче. Чуєте, як тепло й приємно біля нього!

Люди підходять ближче, спочатку побоюючись, а потім із задоволенням простягають до вогню руки.

Ж і н к и й м и с л и в ц і

І справді — тепло й приємно!
Хай Червоний Звір залишиться з нами назавжди!
Ми завжди шануватимем його!
Він грітиме нас у холодні зимові дні!
Він захищатиме нас від хижих тварин!
Він світитиме нам у темні ночі, коли нема ні сонця, ні місяця.

В е л и к а М а т и

Діти мої, пам'ятайте: Червоний Звір, великий ласкавий бог, усе це робитиме для нас, якщо й ми шануватимемо його. Ми повинні слідкувати, щоб у нього завжди було вдосталь їжі. Щоб не турбували його шалені осінні вітри, ні дощі, ані зимові хуртовини... Весь час безнастанно хтось із нас повинен нести варту біля нього, щоб охороняти його і служити йому, не покидаючи ні на мить. Особливо тоді, коли ми всім родом ходитимем на здобування нових запасів харчів.

Р о р

Ми всі, чоловіки-мисливці, по черзі день і ніч нестимемо цю почесну варту!

О а

А ми? А нам, хлопцям, теж можна? Адже й ми ходимо на полювання або охороняємо печеру!

В е л и к а М а т и

Я гадаю, що й вам можна це дозволити. Особливо тобі, синку мій Оа! Я знаю добре, який ти розумний та меткий.

Оа радіє похвалі й, засоромившись, відступає за спину жінок та мисливців, що оточують Велику Матір. Він опиняється поруч з Юю та Урру.

Ю ю

Ах, Оа, я така рада, що Велика Мати похвалила тебе! Я завжди пишаюсь тобою й твоєю дружбою!

У р р у

А зі мною — хіба ти не дружитимеш? Адже й мені також доручать вартувати біля Червоного Звіра!

Юю удає, що не чула його слів, і відходить до гурту жінок. Урру похмуро дивиться їй услід.

У р р у

Ага, он як!.. Вона хоче дружити тільки з Оа! І не хоче дружити зі мною!.. (Грозиться на Оа кулаком.) Ну, шануйся ж, розумнику, вихватку, задавако! Я не я буду, коли не порохуюся з тобою!

Обурений Оа хоче щось відповісти, але в цю мить Велика Мати скликає всіх у коло, і хлопці розходяться, кидаючи один на одного ворожі погляди.

В е л и к а М а т и

Ставайте всі в коло, діти мої! Надходить ніч, час облягатися! Хай першим на варті залишиться хоробрий мисливець Рор. Це ж йому з своєї ласки Небесний Гнів послав

Червоного Звіра. Це ж він приніс його сюди, до свого роду. Тож він заслужив почесне право — першому стояти на варті. Заспіваймо ж усі нову пісню — славу Червоному Звіру!

Всі (стають у коло, співають)

Ми славу та шану
Червоному Звіру
співатимем знову і знов!
Ми раді без міри,
ми дякуєм щиро
за те, що до нас він прийшов!
Нехай в нашім роді
у дружбі та згоді
живе він між нами, людьми!
Червоному Звіру
шанобу та віру
повік віддаватимем ми!

Вогонь на камені розгоряється. Всі простягають руки до нього.

(Закіс)

Інтерлюдія 1

Первісні людські покоління
жили в часи суворі й злі:
тоді страшне оледеніння
охоплювало півземлі.
Від півночі все далі й ширше
льодовиковий плинув плин...
І жить ставало гірше й гірше
для людства, звірів і рослин.

Все холодніш ставали зими,
гула хуртеча навісна,
пекли морози невмолимі,
пізніш приходила весна.
І, холодів не знісши згубних,
зникав, згасав за родом рід
рослин і звірів теплолюбних,
що декотрих пропав і слід!..

Занепадало все помалу,
і невблаганно йшли роки,
й місця спустошені займали
невидані льодовики.
А люди, злигоднями гнані,
ішли в південніші місця,
і в боротьбі за існування
міцніли й черствіли серця...

ДІЯ ДРУГА

КАРТИНА ПЕРША

Та ж місцина коло входу до печери. Довкола все трохи змінилось: на дрімучий ліс осінь поклала свої ознаки. З дерев злітає пожовкле листя. Вітер підхоплює його й кружить у повітрі. Біля печери на великому камені під природним дашком жевріє вогонь. На кам'яному підніжку коло нього сидить Оа й підкладає у вогнище сухий мох та паличчя. З печери виходять Велика Мати, Рор, Улюлю, Яйя, Юю, Урру, Перший та Другий Мисливці. Одразу впадає в око, що всі вони зодягнені тепліше, ніж це було раніш, — на них більше звірячих шкур, кошлатого хутра. Чоловіки озброєні списами, палицями та кам'яними сокирами, жінки — з кошиками в руках та за плечима.

Велика Мати

Зачекаймо, діти мої, поки всі зберуться, та вирушаймо на роздобутки. Мисливці — на полювання, жінки — на збирання плодів, зерен та коріння. Треба запасти якнайбільше харчів на зиму, бо з усіх прикмет видно, що зима цього року буде ще суворіша, ніж була торік.

Улюлю

І чому це щорік все холодніші стають зими?!

Юю

І осінь щорік все раніше настає!

Яйя

Та й літо також було дуже холодне! Весь час дощі та дощі, я навіть зовсім не засмагла!..

Перший мисливець (насмішкувато)

Ну, то вже не така велика біда! Ти й незасмагла досить гарна. А от що звірини та птаства все менше стає в навкружних лісах — то вже справа погана!

Другий мисливець

Вже зовсім не видно антилоп, слонів... Та й тигрів нема — хоч це й краще, хай би їх зовсім ніколи не було!

Р о р

І справді — тепер трапляються тут тільки мамонти, довгошерсті олені та ще кошлаті носороги, вовки та ведмеді — всі, в кого є тепле хутро...

В е л и к а М а т и

Холодом дме з півночі... Птахи відлітають туди, де опівдні найвище стоїть сонце... Деякі птахи й раніше завжди відлітали восени, а весною поверталися назад. Але останні роки, як я помічаю, чимало з них не повертаються сюди. Мабуть, вони залишаються там, де тепліше, де їм жити краще.

Р о р

Певно, й тварини йдуть туди, де тепліше... Тим-то й зостається тут мало звірини!

У л ю л ю (зітхає)

Що було б з нами, якби нас не оберігав від холоду Червоний Звір!

Р о р

Та вже довелося б і нам тікати звідси вслід за звірами й птахами.

В е л и к а М а т и

Так, Червоний Звір — наш захисник і піклувальник. Ось уже другий рік він живе серед нас, і всі ми звикли до його

постійної ласки. Пам'ятаєте, минула зима була дуже сувора: вода в лісових джерелах зробилася прозорим каменем — льодом, а дощ перетворювався на холодні білі пушинки — сніг... Може, колись комусь із наших далеких нащадків і до вподоби буде така зима. Але нам, бідним первісним людям, важко переносити це лихоліття!

О а

Велика Мати, адже ти сама казала: «Ми не якісь пікекроки»... — забув, як ти їх називала... словом, оті напівлюди-напівтварини. Їм справді було б дуже важко в холодні часи. Бо з ними не було Червоного Звіра, а з нами він є!

У р р у

А що, як він не схоче бути з нами? Не довічна ж його ласка!

Р о р

Ну, то вже від нас самих залежить! Треба дбайливо служити йому, щоб він не схотів нас покинути. Добре годувати його, берегти від дощу та вітрів... Так, як ми це робимо ось вже другий рік!

О а

Наші далекі нащадки, мабуть, ще краще служитимуть Червоному Звіру. Вони заберуть його до своїх печер, щоб він жив у цілковитій безпеці, в затишку разом з ними...

Ю ю

Ой, як добре! Давайте й ми перенесемо його всередину печери!

В е л и к а М а т и

Це неможливо, доню моя. Червоний Звір не схоче жити в нашій задушній печері. Він гніватиметься й душитиме нас

своїм димом. У наших далеких нащадків, напевно, будуть кращі печери, ніж у нас. Тоді й Червоний Звір житиме разом з ними.

О а (*мрійно*)

А може, в печерах наших далеких нащадків буде тепло й без Червоного Звіра?..

Ю ю

Ой, як я хотіла б хоч одним очком подивитися на їхні печери!

У р р у (*сердито*)

Тьху!.. Навіть слухати огидно: він верзе казна-що, а ця про-стачка Юю йме віри кожному його слову! Нібито все воно й буде так, як Оа вигадав!

В е л и к а М а т и (*поблажливо усміхається*)

Не розумію, чого це ти, Урру, сердишся? Адже ніхто з нас не може перевірити — чи воно буде так, чи якимось інакше!

З печери виходить решта мисливців та жінок — із зброєю, з кошиками, готові в путь.

Ну, годі розмовляти! Всі вже зібралися. Вирушаймо на збір плодів та на полювання. Оа, ти залишаєшся сьогодні на варті. Гляди ж, будь уважним!

О а

Не турбуйся, Велика Мати. Мені ж не вперше!

В е л и к а М а т и

Я знаю це і покладаюсь на тебе, сину мій! Бувай!

Ю ю (*підходить до Оа й простягає йому руку*)

Бувай, Оа! Я принесу тобі найсолодші коріння й найспіліші ягоди!

О а (дружно всміхається їй)

Все — для всіх, моя люба Юю! Принеси мені краще вінок з осінніх квітів та листя!

Угру здалека похмуро поглядає на їхнє прощання. Стискає кулаки й відвертається.

В е л и к а М а т и

Ходімо! Щасливого полювання вам, мисливці,— ні пуху ні пера!.. Щасливого збору й нам, жінкам,— ні горішка, ні зернятка!.. Хай буде з нами ласка великого пралісу!

Всі йдуть у ліс — мисливці в один бік, жінки в другий. Оа приносить оберемок хмизу, сухої трави та моху. Сідає на підніжок біля вогнища й замислюється.

О а

З тих пір, як Велика Мати ще торік розповіла мені про наших далеких нащадків, я раз у раз починаю думати про них... Цікаво б знати, які вони будуть на вигляд? Такі ж, як ми, чи зовсім інакші?.. В шкури яких тварин вони одягатимуться?.. А що, як не тільки в шкури?.. Ой, якби ж я зміг їх побачити! Роздивитися хоча б здалека...

Схоплюється з місця, підходить до краю сцени й уважно вдивляється в глядачів.

От якби вони були тут, передо мною... Але ні, сто тисяч років — це такий довгий, довгий, довгий час, який навіть важко собі уявити! Так сказала Велика Мати, я пам'ятаю це.

Заходиться підкладати хмизу й сухої трави у вогонь. Співає.

Червоний Звіре,
ласкавий, теплий!
Тобі приніс я
ці трави й стебла!
Червоний Звіре,
не злий, не хижий!
Тобі приніс я
доволі їжі.

Тобі служити
ми будем щиро,
і в дружбі жити
з Червоним Звіром!

З лісу крадькома виходить Урру. Полохливо оглядається на всі боки, потім, побачивши, що нема нікого, крім Оа, кидається до нього, удаючи, ніби дуже поспішав і захекався.

Урру

Оа! Оа!.. Ох, нарешті я добіг до тебе!..

Оа оглядається, побачив Урру й з неприязним подивом дивиться на нього.

Оа

Що сталось? Чого це ти прибіг отак стрімголов?

Урру

Ох, Оа, я прибіг по тебе!.. Треба швидше бігти на допомогу... Порятувати її!..

Оа

Кого порятувати?!

Урру

Порятувати Юю!.. Бо то, мабуть, вона... напевно вона!.. Я пізнав її голос...

Оа (*схоплюється на ноги*)

Що сталося з Юю?! Де вона?

Урру (*розповідає похапцем*)

Розумієш, ми полювали в лісі... Розійшлися на всі боки, шукаючи споживи... І от раптом в тому місці, де є таке урвище, я почув — хтось кричить знизу... гукає на допомогу... Я заглянув у прірву, а там хтось лежить!.. Згори не видно — хто саме. Але я чув зойк, дівочий зойк... І мені здається, що то був голос Юю!

О а (кричить обурено)

Чого ж ти не покликав людей?!

У р р у

Я кликав!.. Але ніхто не почув... Я й побіг прямцем сюди, щоб гукнути тебе... Я ж сам нічого не міг зробити... Біжімо швидше туди!

О а (поривається бігти)

Біжімо!.. (Спиняється, кидає погляд на вогнище.) Але ж мені не можна покидати Червоного Звіра...

У р р у

А ти підклади йому чимбільше їжі. Він і не помітить, що тебе тут не буде... Нічого з ним не станеться, а на дівчину тим часом можуть напасти хижаки...

О а (вагається)

А це дуже далеко звідси?

У р р у

Та ні, не далеко! Знаєш оте урвище, неподалік від лісового джерела...

О а

Не знаю... не пригадую чомусь такого урвища! Та, може, я ніколи не заходив у той бік?.. (Гарячково хапає хмиз, суху траву, накладає на камінь.) Ну, біжімо! Тільки швидше!!! (Біжить у ліс.)

У р р у (зловтішно)

Швидше, швидше! Я покажу дорогу!..

(Завіса)

КАРТИНА ДРУГА

Дрімучий ліс. Крізь кущі та хащі поспіхом пробираються О а та У р р у:
Захекані, знесилені, вони падають на землю під деревом.

У р р у

Почекай хвилинку! Перепочиньмо трохи, я зовсім задихався!..

О а

Я також!.. Ти ж казав, що це недалечко... Але ми біжимо вже довгий час, а того урвища й не видно! Де ж воно?!

У р р у

Мабуть, вже зараз... Мабуть, вже от-от дійдем... Коли я біг від нього до нашої печери, мені здалось, що це зовсім близько.

О а (*хапається за голову*)

Що буде?! Що буде?! Якщо вона впала в прірву й не може підвестися... і лежить там стільки часу одна... безпорадна... а хижакі!.. Ой-ой-ой!.. (*Аж стогне з одчаю.*) А тут іще Червоний Звір... Він теж zostався сам один на такий довгий час!.. (*Хапається за голову в цілковитому розпачі.*)

У р р у, зловтішно посміхаючись, стежить за ним. Потім хутко дістає з-за пазухи якісь корінці й простягає йому.

У р р у

Треба мерщій бігти далі!.. Але ми обидва так стомилися. Ми ж нічого не їли з самісінького ранку... Та ось у мене є оце їстівне коріння. Поїмо скоріше, а тоді побіжимо далі!

О а (*бере корінці*)

Давай швидше! Бо й справді — просто сил нема!.. (*Жадібно їсть.*) Якесь дивне коріння... Я ще ніколи не їв такого!

Урру (удає, ніби їсть)

І яке смачне!.. (Нишком викидав свої корінці в куці. Уважно спостерігає за Оа. А той раптом голосно зітхає, потягується й похиляється на якийсь горбок. Урру підходить до нього, зазирає в обидва боки.) Оа, Оа!.. Ти що, заснув? Нам же треба чимскоріше бігти далі! (Оа не ворухиться.) Оа, прокинься!.. Там же Юю лежить на дні прірви!.. Там же Червоний Звір зостався сам один!

Бєре Оа за руку, випускає її — рука падає, як нежива. Оа не ворухиться. Урру штовхає його ногою під бік і відвертається від нього. На обличчі в нього сяє злісна задоволена посмішка.

Ага, заснув!.. Спить, скоро не прокинеться!.. Ото добре, що мені колись один старий дід з чужого роду показав це коріння і навчив знаходити його! Це таке коріння, яке їсти не можна, — одразу заснеш і спатимеш хтозна як довго. І от я знайшов це коріння й приберіг його. І так хитро все придумав: дурний Оа повірив, що з його подружкою сталося лихо. І він покинув Червоного Звіра напризволяще! І тепер спатиме цілий день, аж до вечора... А я побіжу назад до печери, поки ще наші не повернулися, і сяду біля Червоного Звіра, стану доглядати його і давати йому їсти. Наші повернуться, Велика Мати спитає: «А де ж Оа?» А я скажу: «Не знаю. Тут нікого не було. От я й став на варту!» Тоді всі почнуть хвалити мене, й Велика Мати хвалитиме... А коли Оа проспиться й прийде, всі лаятимуть його, бо він покинув те, що було йому доручено!.. І ця гордівниця Юю побачить, чого вартий її дружок Оа... Побачить, хто з нас двох розумніший і з ким краще дружити... (Підстрибує зраділо). Ну, біжу туди! Хай цей розумник спить собі й бачить уві сні Юю!..

Глузливо регоче й біжить у той бік, звідки вони прийшли сюди.

(Завіса)

КАРТИНА ТРЕТЯ

Знову коло печери. Нікого нема. На великому камені, де раніш горів вогонь, тепер видно тільки купку згаслого холодного попелу... З лісу вибігає У р ру з оберемком хмизу, поспіхом кидається до каменя. Побачив попіл, остовпів... Охоплений жахом, підіймає руки вгору й ронить на землю принесений хмиз.

У р ру

Червоний Звір... Де він?! Нема Червоного Звіра!!!

Похапцем підбирає хмиз, накладає на камінь. Хапає сухий мох, траву — теж накладає туди. Відступає, очікує... Нема нічого! Кидається навколішки, стискає, благаючи, руки.

Червоний Звіре!.. Червоний Звіре!.. Куди ти пішов?.. Де ти зник?.. Я ж приніс тобі їжу! Не гнівайся, Червоний Звіре!

У цілковитій безпорадності падає на землю... За якусь хвилинку підводиться, злякано і розгублено оглядається навколо.

Що робити?! Наші повернуться, побачать мене тут і подумують, що це я розгнівав Червоного Звіра... І що він через мене втік звідсіля... Ні! Не можна тут залишатись! Треба тікати!.. Побіжу мерщій назад, до мисливців... Ніхто з них не помітив, що я кудись ходив, тож не помітять і мого повернення. Хай потім Оа викручується як знає! Він скаже — це я його покликав до лісу, а я скажу, що все брехня! Хто йому повірить? Він же спав — от йому й наснилося казна-що... І все буде так, як я хотів!

Зловтішно посміхається й, озираючись навколо, шмигає в гущавину лісу. Деякий час на майданчику стоїть тиша. Тільки з дерев на землю поволі падає пожовкле листя. Згодом починає долимати здалека спів, він усе ближчає. І от уже чути пісню.

Ж і н к и (за сценою)

Ми з лісу, лісу-пралісу
додому ідемо,
усе, що назбиралося,
з собою несемо!..

Виходять з лісу жінки з Великою Матір'ю на чолі, несучи кошики з плодами й корінням. Співають:

За все, що в кожному кошику
додому несемо,
ми пралісу хорошому
подяку складемо!..

Раптом Велика Мати зупиняється, підводить руку й припиняє спів. Вона стоїть і мовчки дивиться на великий камінь. Жінки спочатку не розуміють, в чім справа, але помалу одна по одній звертають погляд на спустілий камінь і купку попелу на ньому. З усіх вуст вихоплюються злякані й здивовані вигуки.

Ж і н к и

Червоний Звір!..
Де ж він?! Нема Червоного Звіра!
Він зник... Червоний Звір покинув нас?!
Авжеж — покинув!
Ой лишенько! Що ж тепер буде?!

В е л и к а М а т и

О Червоний Звіре! За що ж ти розгнівався на нас?! За що позбавив нас своєї ласки?! Якщо ми завинили тобі чимось, даруй нам нашу провину, змилуйся, зглянься на нас!..

Ж і н к и

Змилуйся!.. Зглянься!..

Всі падають навколішки перед згаслим вогнищем, голосять, у розпачі б'ють у груди, рвуть на собі волосся... Раптом з лісу виходять мисливці, несучи багату здобич — туші ведмедя та оленів. Серед мисливців — Рор, а також Урру. який обачливо тримається позаду, за спинами інших.

Р о р

Що таке? Що сталось?!. Ми ще здалека почули розпачливі зойки.

Велика Мати (підводиться)

Сталося велике лихо. Червоний Звір покинув нас!..

Лунають здивовані й злякані вигуки мисливців.

Р о р

Як це сталося? Хто був на варті?

Перший мисливець

Ми залишили на варті юнака-мисливця Оа.

Другий мисливець

Але зараз його тут нема... Де ж він?

У л ю л ю (сплескує руками)

І справді!.. Де ж Са?

Ю ю

Ой, що з ним сталось?!. Якась біда!

Велика Мати

І я теж так гадаю. Щось лихе сталося з моїм сином Оа... Бо не такий він легковажний, щоб отак своєю волею покинути те, що йому доручено, забути про свій обов'язок...

Перший мисливець

Своєю волею чи не своєю, а таки покинув... І от — Червоний Звір розгнівався й пішов від нас...

Я й я

Що ж тепер буде з нами?! Ми ж загинемо без Червоного Звіра!..

Р о р

Нещадна кара тому, хто знехтував своїм обов'язком!!!

Ю ю (кричить обурено)

Та яка ж кара?!. Чому кара?!. Може, його й самого вже нема серед живих?

В е л и к а М а т и

Так або інакше, а нам треба молити й благати Червоного Звіра, щоб він повернувся до нас. Бо без нього ми не можемо залишатися тут.

Всі знову падають на коліна навколо великого каменя.

В с і

Зглянься, Червоний Звіре!..
Не гнівайся на нас!
Змилуйся, повернися до нас!
Живи знову з нами!..

З лісу виходить Оа. Захеканий, схвильований, він ошелешено оглядає всіх і з радісним вигуком кидається до Юю.

О а

Юю!.. Люба моя Юю! Ти тут?!. Ти жива та здорова!.. Яке щастя!

Ю ю (схопилась на ноги й відсахнулася від нього)

А де ж я мала бути?! Скажи краще, де ти був сам — живий та здоровий!

Всі підводяться з колін і з обуреними вигуками оточують Оа.

Р о р (*спиняє всіх*)

Тихше!.. Ану, відповідай, негіднику, як ти насмілився піти звідси й покинути Червоного Звіра?!

Оа кидає стривожений погляд на згасле вогнище, підходить ближче до нього й раптом, зрозумівши все, обхоплює голову руками й поточується.

О а

О-о!.. Нема Червоного Звіра!.. Зник Червоний Звір!.. Він розгнівався на мене... (*Озирається, побачив Урру.*) Я ж не хотів залишати його!.. Я не хотів... Але я думав, що Юю загибає в прірві... Мені Урру сказав...

У р р у (*кричить здалека*)

Що я казав?! Що я казав?! Я нічого не казав тобі!

В е л и к а М а т и (*суворо*)

Скажи, Оа, де ти був? Звідкіля ти прийшов зараз?

О а (*похиливши голову, розгублено*)

Я спав... заснув у лісі... Я й сам не знаю, чому це я заснув так міцно. Мене покликав Урру, бо там...

У р р у (*перебиває його*)

Я покликав?! Коли це я тебе кликав? Наснилося це тобі, абощо! Сам заснув, а на мене звертає... При чому тут я? Я ж був на полюванні, всі бачили!

П е р ш и й м и с л и в е ц ь

Це правда, я сам його бачив!

Д р у г и й м и с л и в е ц ь

І я також! Урру був з нами!

Р о р (*грізно*)

Що ж ти на це скажеш, Оа?

О а (*розгублено*)

Не знаю... В голові морочиться... ніяк не втямлю — що мені снилось, а що насправді було...

Здіймається загальний галас, обурення. Всі обступають Оа, загрозово потрясаючи кулаками над його головою. Юю, затуливши обличчя руками, стоїть осторонь. Велика Мати суворо й мовчазно дивиться перед себе в тяжкій задумі.

Жінки й мисливці

Та що там його слухати!!
Де це видано?! Отак покинути те, що тобі доручено!..
Отак заснути серед білого дня!.. Розгнівати Червоного Звіра!..
Усіх нас занастити!..
Покарати його нещадно за це!.. Смерть йому!.. Смерть!..

Р о р

Велика Мати, скажи: що з ним зробити?.

У л ю л ю

І що нам самим тепер робити?! Адже без Червоного Звіра ми всі загинемо взимку!..

Велика Мати поволі виринає з своєї суворої задуми, відводить очі од неба, оглядається навколо, важко зітхає.

В е л и к а М а т и

Так! Перш за все треба вирішити — що нам самим робити? Тут не може бути роздумів: без ласки Червоного Звіра, без його тепла й захисту нам не прожити в цих місцях суворої зими. Нам треба негайно, поки ще є сили, вирушати звідси — йти вслід за птахами й тваринами туди, де опівдні найвище стоїть сонце... Чим далі пощастить нам добратись, тим вірніше врятуємось ми від лиха. Але не можна зволікати ні на день, ані на годину, — треба вирушати негайно! Що ж до Оа... *(Повертається до Оа, суворо дивиться на нього.)*

Р о р

Велика Мати, хіба він не заслуговує смертної кари?

В е л и к а М а т и *(заперечливо хитає головою)*

Ні...

Р о р

Але ж ми не можемо пробачити йому!..

Жінки й мисливці (кричить обурено)

Ми не можемо пробачити йому!
Він занапастив нас!
Ми всі загинемо через нього!
Ми не хочемо терпіти його серед нас!!!

Перший мисливець

Він заслужив-таки смертної кари!

Другий мисливець

Авжеж заслужив!

Велика Мати

Провина його дуже велика. Важко навіть уявити собі — якого він завдав нам лиха. Але не буде й нам жодної користі від того, що ми заподіємо йому смерть. Людина не повинна вбивати собі подібних...

Р о р

То що ж, так воно й минеться йому — те, що він накоїв?

Велика Мати

З його вини Червоний Звір розгнівався й покинув нас... Отже, нехай він тепер просить і молить Червоного Звіра, щоб той змиловився й повернувся. Нехай він і далі безнастанно стежить, щоб завжди на цьому камені наготована була їжа, щоб на цьому камені було сухо, щоб завжди була для Червоного Звіра наготові ця оселя... Нехай Оа залишається тут, у цій печері. Може, й зглянеться на його моління Червоний Звір і повернеться... А нам — нам не

можна чекати ні години, ані хвилини, треба негайно забирати все наше майно і старих та малих та йти звідси, йти за сонцем туди, куди тікають від зимового холоду птахи та звірі...

Всі стоять мовчки, безпорадні й сумні. Оа схилюється до землі перед великим каменем і так застиг, охопивши голову руками. Юю осторонь від усіх, затуливши обличчя долонями, аж здригається від плачу. Після хвилиної мовчанки Рор підводить голову й рішуче виходить наперед.

Р о р

Так, Велика Мати, твоє слово й твоє рішення, як завжди, мудре й справедливе. Не будемо ж гаяти часу!

Одразу здійснюється метушня. Жінки тягнуть з печери клунки й кошики з начинням та припасами, несуть немовлят, чоловіки — кам'яну зброю, шкури, ведуть старих... Всі швидко лаштуються в далеку путь.

Ж і н к и й м и с л и в ц і

Поспішаймо! Поспішаймо!

Не можна чекати, поки холод відбере наші сили...

Скоріше йти туди, де сонце стоїть найвище опівдні...

На південь! На південь!

Ходімо, ходімо! Не барімось!

Поволі, один за одним, всі покидають печеру і йдуть геть — стежкою у лісові хащі. Велика Мати, Рор та Юю, яка гірко плаче, залишаються останні.

В е л и к а М а т и

Прощавай, сину мій Оа! Благай Червоного Звіра, щоб він дарував тобі твій ганебний вчинок... Може, він зглянеться на тебе й повернеться!..

Р о р (с у в о р о)

Може, й повернеться... Прощавай!

В е л и к а М а т и (л а г і д н о)

Ходімо, донечко моя!..

Обіймає за плечі плачучу дівчину й веде її з собою та з Рором услід за всіма в ліс. Оа залишається сам. Деякий час лежить нерухомо перед великим каменем. Гуде вітер, кружляє пожовкле листя. Оа поволі підводиться й оглядається навкруги.

О а

Всі пішли... покинули мене самого... Що зі мною буде?! *(Обходить навколо майданчика, заглядає до печери.)* Вони все ж таки залишили мені харчів, хутра... кілька кам'яних сокир та списів... Що ж, я зможу полювати, здобувати собі їжу... Я не загину! Я запасатиму їжу й для Червоного Звіра. Йому буде добре тут, якщо він схоче повернутися. Щоранку, щодня й щовечора я благатиму його, щоб він пробачив мені й повернувся сюди!.. *(Підкладає на камінь сухої трави.)* О, Червоний Звіре! Невже ти не схочеш прислухатися до моїх благань, невже не пожалієш мене?.. Я повік служитиму тобі вірно й віддано!.. Повернись!.. Повернись!.. Повернись!..

Падає навколішки й схиляється ниць перед каменем. Раптом з лісу вибігає Ю ю. Побачила Оа й кидається до нього.

Ю ю

Оа!.. Друже мій, Оа! Я тут! Я з тобою!

О а

(схоплюється на ноги)

Юю!.. Це ти?! Чому ти тут? А де всі наші?

Ю ю

Вони всі пішли далі... А я повернулась... Я буду з тобою, Оа! Ти ж не зможеш тут бути сам один!..

О а

Юю, моя люба Юю! Ти не подумала, яка доля чекає тебе. Буде холодно й голодно. Скоро настане сувора-сувора зима. Тобі важко буде, Юю!

Ю ю

Так само, як і тобі, Оа! Але вдвох нам буде легше, ніж тобі самому!

О а

А Велика Мати? Що скаже вона? Чи, може, ти повернулась потайки від неї?

Ю ю

Ні, я сказала їй...

О а

І вона дозволила тобі повернутись?!

Ю ю

Вона спочатку сказала мені те саме, що й ти кажеш: що буде важко, що буде холодно й голодно... Але я сказала, що все одно повернусь, що не можу залишити тебе тут самого. І тоді вона сказала: «Що ж, повертайся. Ще невідомо, куди ми йдемо і що нас чекає попереду... Може, — сказала вона, — ви вдвох з Оа зумієте вмовити Червоного Звіра й він допоможе вам»... Я попрощалася й побігла назад, а вона постояла, подивилась мені вслід та й пішла далі, за всіма іншими! Мені так здалося, що коли б не рід, якого вона не може покинути напризволяще, вона й сама охоче повернулася б сюди. Тому вона й відпустила мене.

О а

Велика Мати, як завжди, мудро зміркувала. Вдвох ми не загинемо! Вдвох нам легше буде вблагати Червоного Звіра!..

Ю ю

Починаймо ж одразу благати його й молити!

Обидва вклякають перед великим каменем, простягають благально до нього руки й співають:

О а та Ю ю

Ми благаєм Червоного Звіра —
будь ласкавий до нас, як колись!
І тобі ми служитимем щиро, —
не гнівися на нас!
Повернись!
Озовись на мольбу, на поклони, —
спалахни, звеселій, заяснись!
Дай нам знову тепло й оборону!
Повернись! Повернись! Повернись!

(Завіса)

ІНТЕРЛЮДІЯ 2

Перед страхіттям злої долі,
бідою вимучена вкрай,
Людино, стій!.. Не падай долі,
тримайсь і в розпач не впадай!

Не жди рятунку ні від кого
в запеклій праці й боротьбі,—
і той, хто був тобі за бога,
нехай підкориться тобі!

Не падай перед ним уклінно
і не схиляйся, як холоп,
і пам'ятай, що ти людина,
а не якийсь пітекантроп...

Борись, скоряй собі природу,
від неї милостей не жди!
Знання дає тобі свободу,
і ти до нього вперто йди,—

за кроком крок,— хоч непомітні,
важкі й повільні кроки ці.
Бо людства путь тисячолітня —
це зриви, зльоти й манівці...

Але колись твої нащадки
злетять у космос, до зірок!
І буде з ними вічна згадка
про твій, Людино, перший крок!

ДІЯ ТРЕТЯ

КАРТИНА ПЕРША

Все там же, коло входу до печери. Навколо все цілком змінилось: білий сліпучий сніг укрит землю, кущі й дерева, високі кучугури майже зовсім завалили вхід до печери, залишивши тільки невеличкий отвір. Деревя стоять нерухомо, сковані лютим морозом. Все біле — лише на великому камені під навислою скелею, де був колись вогонь, чорніе розчищене від снігу місце, де навалено хмизу, сухого моху й трави. З печери з трудом виповзає закутана в хутра постать — це Ю ю. Мало не рачки добирається вона до великого каменя й, через силу підвівшись, змітає сніг, що насипався поверх палива.

Ю ю

Я вже не можу... не можу... Зовсім сил нема... Мені холодно, руки й ноги залякли... Істи нема чого — є трохи м'яса, але воно від морозу так задубіло, що й кам'яною сокирою не розрубати. І вода замерзла. І Оа нема — як пішов на полювання ще позавчора зранку, та й досі не повернувся... Може, досі не знайшов ніякої здобичі, а може, й сам знесилів від холоду й голоду, впав десь і замерз під снігом... І я теж замерзну... Ми обидва загинемо... А Червоний Звір так і не зглянувся на наші поневіряння... *(Схиляється перед великим каменем.)* О, Червоний Звіре!.. Невже тобі не шкода нас, нещасних, покинутих всіма, юнаків?.. Чого ти від нас хочеш? Ми ж приносимо тобі свіжу та суху їжу, бережемо твоє місце від снігу, ми вже стільки днів і ночей вартуємо біля твого каменя... Чи тобі замало цього? От я зараз тобі заспіваю... *(Намагається співати.)*

Я благаю Червоного Звіра —
будь ласкавий до нас, як колись...

(Обриває спів.) Як колись... як колись... Ні, не можу! Сили нема. Прощай, Червоний Звіре!.. Прощай, любий мій друже Оа!.. І Велика Мати... І всі... всі... *(Схиляється на землю й завмирає.)*

З лісу виходить О а Він ледве бредє, вірузаючи в снігу. В руках несе якусь забиту пташину. Побачивши Юю, що лежить перед великим каменем, злякано кидається до неї.

О а

Юю, моя люба Юю! Що з тобою?! *(Трохи піднімає її.)* Вона не відповідає!.. Очі заплющені... Юю! Юю!.. Промов хоч слово!

Ю ю

Оа, друже мій... Я вмираю... *(Безсило обвисає на його руках.)*

О а *(в розпачі)*

Юю, не вмирай!.. Чуєш, не вмирай!.. Я приніс тобі їсти... Я зогрію тебе... Я вмолю, вблагаю Червоного Звіра, щоб він прийшов до нас, врятував тебе!..

З непритомною Юю на руках стоїть навколішки перед великим каменем.

Червоний Звіре, Червоний Звіре!.. Благаю тебе!.. Заклинаю тебе! Все, все, все, що маю, — саме життя своє віддам тобі, тільки з'явись, зогрій цю бідну, ні в чім не повинну дівчину!.. Не дай їй померти! Червоний Звіре, невже ти не чуєш мене?! *(Очікує.)* Ні!.. Не чує... Не хоче зглянутись!.. А вона, моя люба Юю, не ворушиться... ледве дихає. Чи, може, й не дихає зовсім?! О-о, вона вмирає! Вона вмирає!..

Раптом опускає Юю на землю, схоплюється на ноги й, розлючено потрясаючи кулаками, звертається до згаслого вогнища.

А-а!.. Так ти не хочеш врятувати її?! Тобі байдуже, що вона вмирає?! Який же ти після цього добрий, лагідний, теплий

бог, за кого ми завжди мали тебе?! Ні, ти жорстокий, ти безжальний, ти злий, поганий! А ми, дурники, ще й уклонялися тобі, співали тобі пісень, уславляли, приносили їжу... Так не діждеш тепер ні уклонів, ні співів! Я ненавиджу тебе, клятий Червоний Звіре! Зневажаю тебе, проклинаю! Ось тобі, ось тобі! Хай вщент розтрощиться оцей твій камінь!.. *(Хапає великі уламки каміння й щосили кидає їх на згасле вогнище.)* Ой, що це?! Ха-ха-ха! Злякався?! Послухався?! Так от як з тобою треба розмовляти!

Від ударів каменя об камінь прискають іскри, займається сухий мох. Вогонь розгоряється, охоплює хмиз, суху траву — все нанесене паливо.

А ми ще й молилися йому, невігласи, вмовляли, благали!.. Треба було вдарити як слід — і все! Ну, тепер вже буде тепло, буде порятунок!

Підіймає Юю й переносить її ближче до вогнища. Похапцем кидається до печери, виносить звідти кам'яний кухоль із замерзлою водою, замерзлий шмат м'яса й кладе все це на камінь біля вогню.

Ану, грій воду, розтоплюй кригу, розморожуй м'ясо! Працюй, працюй як слід, Червоний Звіре, а не схочеш працювати — як дам тобі каменем, то знатимеш!.. А коли працюватимеш, то й я тебе годуватиму. *(Підкладає хмизу на вогнище. Юю поворухнулася.)*

Ю ю

Оа!..

О а

Юю!.. Ти жива? Ти не вмерла?..

Ю ю

Мені тепло... добре як!..

О а *(дає їй напитися з кухля)*

Ось випий теплої водички, тобі стане ще краще. І м'яса зараз поїси м'якого, гарячого м'яса...

Юю підводиться й сідає. Жадібно п'є, потім простягає руки до вогню, тішиться теплом. Оа дає їй шматок відталого, підсмаженого м'яса. Вона їсть з насолодою.

Ю ю

Ой, друже мій Оа, покуштуй, як смачно!.. Мені здається, що я вже не я і ти — не ти, а ми з тобою — наші далекі нащадки, ті, що Велика Мати про них казала. Бо ми їмо м'яке м'ясо, таке, як вони їстимуть! Як це сталося, що Червоний Звір нарешті змилюстився над нами, з'явився і дав нам таку смачну їжу? *(Їсть зі смаком.)*

О а *(теж їсть)*

Ха-ха! Змилюстився?! Ова! Я просто примусив його! Торохнув як слід каменем — він злякався й спалахнув! І тепер вже він робитиме для нас усе, що ми самі схочемо!

Ю ю

Оа, схаменися! Що ти кажеш? Він розгнівається на тебе й знову покине нас!

О а

Хай тільки спробує! Тепер вже не втече, а як і втече, то я вмить примушу його повернутись!.. Ха-ха-ха! *(Підкладає ще хмизу.)* Але ми не дамо йому втекти, бо нам потрібне тепло. Підкладатимем палива, хай горить. Добре, що ми стільки понатягали його до печери, поки ще не було снігу, тепер надовго вистачить.

Ю ю

От шкода, що наші пішли кудись — не знати куди!.. Тепер усім було б добре тут, у теплі та безпеці.

О а

Еге, якби ми знали, де вони, я збігав би й покликав їх назад!

Ю ю *(сміється)*

Збігав би й покликав! Ти кажеш це так, ніби нема нічого легшого, як «збігати»... По такому снігу!

О а

А знаєш, Юю, що я тобі розповім? Оце як я плентався лісом аж дві доби, насилу витягаючи ноги з снігу, мені спало на думку зробити собі лижви.

Ю ю

А що це таке?

О а

Та ось зараз я тобі покажу. Десь у нас у печері, здається, є дві такі розколоті деревини... *(Йде до печери й виносить звідти примітивно відколоті й обтесані кам'яною сокирою дошки.)* Ось подивись: беру я оці деревини, міцними ремінцями з мамонтової шкіри прив'язую собі до ніг... Тепер беру ще в руки два дрючки, відштовхуюсь ними, і бач — пішов, побіг по снігу!..

Говорячи це, виконує все, що каже. Стає на лижви й обходить навкруг майданчика.

Ю ю *(плескає в долоні)*

Чудово! Просто чудово! Ну й молодець, Оа, що таке вигадав! Наші далекі нащадки спасибі скажуть за таку вигадку!

О а

Отож, тепер я й справді зміг би швидко збігати куди завгодно. Та, на жаль, невідомо, куди бігти, де наших шукати... Скажи, Юю, ти вже добре себе почуваєш? Зможеш сама підкладати паливо?

Ю ю

О, я тепер зовсім одужала! Від теплої води й цього смачного м'яса всі сили мої відродилися. Я можу підкладати паливо, я все можу робити.

О а

Ну, то я піду до лісу ненадовго. Може, здобич яку надібаю... Я теж одразу став міцніший і дужчий. Побудь трохи без мене, а я піду.

Ю ю

Іди, Оа, йди! Не турбуйся за мене, тільки повертайся скоріше! *(Оа біжить на лижвах у ліс. Юю привітно махає йому вслід рукою й посміхається.)* Я ж розумію, що йому просто нестерпно кортить випробувати свої лижви!.. Хлоп'ята завжди такі нетерплячі!

Сідає біля вогнища, підкладає потроху паливо й співає нову пісню:

Червоний Звір,
покірний Звір,
спокійно суччя лиже...
Йому з цих пір
від зір до зір
давати буду їжу.
А прийде ніч
і сон до віч,
то накладу я моху,
щоб Звір під ним
жарком ясным
світивсь собі потроху...

Раптом з лісу долинає крик: «Юю, Юю! Допоможи мені!»

Ю ю *(схоплюється з місця)*

Я чую — хтось гукає! Це голос Оа!.. Що таке сталося?!

Біжить назустріч. З лісу виходить на лижвах Оа, зігнувшись під важким тягарем: він несе на спині непритомного хлопця.

О а *(задихано)*

Ледве дотяг... Допоможи мені...

Юю допомагає йому донести непритомного до вогнища. Вони кладуть його перед вогнем на землю. Юю нахиляється до нього.

Ю ю (вражена)

Урру!.. Це Урру! Він живий? Де ти знайшов його?

О а

Та далеченько звідси... Він живий, тільки знепритомнів... Мабуть, зголоднів і виснажився. Скоріше вливай йому в рот теплої води!

Юю хапає кухоль з водою, напуває Урру. Він ковтає воду й підводить голову..

У р р у

Де я?.. Я не вмер? Ой, та це ж Оа та Юю! Яке щастя!..

О а

Урру, звідки ти взявся? А де наші? Що з ними? Де Велика Мати? І Улюлю, і Рор, і всі?

Ю ю

Почекай, Оа, нетерпійко! Дай людині хоч отямитись. Ти, мабуть, голодний, Урру? Дати тобі поїсти?

У р р у

О-о, дай, дай, будь ласка! Я не їв аж три дні!

Урру жадібно хапає шматок гарячого смаженого м'яса, яке подає йому Юю, й починає їсти.

Ю ю

Іж, їж! Це таке смачне м'ясо! Воно враз поверне тобі сили.

Подає йому ще м'яса, води... Нарешті Урру утирає рукою рота й вдоволено віддишується.

У р р у

Ви врятували мене від смерті!.. Без вас був би мені кінець. А тут ще й Червоний Звір, виявляється, повернувся до вас. Я такий радий, що побачив вас обох... Мені тепер самому так соромно!.. Адже це я був винний в тому, що він зник...

О а (похмуро)

Я давно про це здогадався!

Ю ю

Я також. (Всі троє мовчать.)

У рру

Мені так соромно...

Ю ю

Велика Мати сказала б: не будемо згадувати про минуле. Великої Матері тут нема — значить, так скажу я! Ми не сердимось на тебе, Урру, якщо тобі самому соромно.

О а

Ти краще скажи нам — де наші? І чого ти тут? Утік від них?

У рру

Ні, ні, мене послала Велика Мати. Я сам попросив, щоб вона послала мене, а не когось іншого. Я все вам розповім... Ми все йшли, йшли, відійшли дуже далеко звідси. Багато днів ішли... Нарешті дійшли до великої солоної води... води без кінця й краю! Далі нема дороги. Там ми й отаборились на березі. Знайшли печеру — не гіршу за цю. Спочатку там було добре, а потім все одно настала зима, і мороз, і сніг... Люди почали хворіти, старі й малі — вмирати... І тоді Велика Мати сказала: треба комусь піти назад і дізнатися — чи не повернувся Червоний Звір? Може, він таки змиловився... А без нього нам і тут доведеться гинути, бо стає все холодніше! От я й пішов. Давно вже вирушив, довго йшов... Іти так важко... Сніг такий глибокий... І харчів не вистачило... Інколи щастило вполювати якусь пташину або звіринку, тим і живився... Словом, якби ти не знайшов мене, Оа, я так і загинув би під снігом!

Ю ю

Ах, Урру, ти так вчасно повернувся! Саме тоді, коли в нас знову є тепло і коли ми так хотіли дізнатися, де зараз наші!

О а

Тепер ми підемо з тобою вдвох до нашого роду й приведемо всіх назад. Я гадаю, не варт баритися, треба йти якнайскоріше!

Ю ю (*заперечливо хитає головою*)

Не поспішай, Оа. Хлопці завжди такі нетерплячі! По-перше, треба, щоб Урру відпочив як слід, набрався сили. По-друге, треба запасти харчів на дорогу, щоб не затриматися під час подорожі.

О а

І тобі залишити їжі!

Ю ю

Не перебивай, слухай далі. По-третє, треба зробити ще дві пари отаких лижв, як у тебе!

О а

Еге ж, бо на лижвах можна втричі швидше добратися куди треба. Тільки навіщо ж аж дві пари?

Ю ю

А для Урру і для мене!

О а

Хіба й ти підеш?

Ю ю

Авжеж піду. Привести сюди наш рід не можна: жінки з малими дітьми, старі діди й баби не подужають такої важкої

й далекої мандрівки. До того ж там все ж таки тепліше, ніж тут. Там зима настала пізніше, певно, й весна прийде раніше. І через те там, мабуть, більше тварин і птахів, може, й риба є у тій великій солоній воді... Значить, ми самі повинні йти туди.

О а

Так, так! І справді — підемо туди!

У р р у

А Червоний Звір? Як же ми заберемо його з собою?.. А може, він не схоче?

Ю ю (*посміхається*)

Звичайно, ми заберемо його з собою — покладемо жару в кам'яний кухоль, прикриємо мохом... Палива з собою візьмемо трохи. Це на той випадок, щоб можна було завжди в дорозі роздмухати жар і погрітися... А крім того, Оа візьме з собою оті каменяки, щоб примусити Червоного Звіра з'явитися, якщо він згасне!

У р р у (*злякано*)

Що ти кажеш?! Як це так — примусити Червоного Звіра?! Каменяками?! Він же розгнівається на тебе й зникне!

О а (*сміється*)

Ні, тепер ми вже йому не підлеглі, він сам підкоряється нам! От я тобі зараз розповім...

Ю ю

Гаразд, розповіси пізніш! А зараз лягаймо швиденько спати, бо ніч надходить, а завтра на нас чекає дуже багато роботи!

О а (з захопленням дивиться на дівчину)

Ти в нас тепер усім порядкуєш, Юю! І так добре все розмірковувала — зовсім як Велика Мати!

Ю ю (всміхається)

А що ж, може, й стану колись такою, як вона!

(Завіса)

КАРТИНА ДРУГА

Схил вкритої лісом гори над морем. На схилі — вхід до печери, перед ним невелике плато. Все присипано снігом, тільки море темніє незамерзлою водою. Сонце сідає. По схилу гори на лижвах спускаються О а, Ю ю, У рру. В усіх трьох за плечима великі клунки з звіриних шкур, в'язанки хмизу тощо. Вони стомилися в довгій дорозі, але прямують бадьоро до близької мети.

У рру

Ну от, бачите, я ж казав, що вже близько! Ось — велика солона вода! А осьдечки й наша печера!

О а

Ух, нарешті добрались! Можна скидати лижви.

Всі трое скидають лижви.

У р р у

Вже сонце сідає... Добре, що встигли дійти вчасно, не довелося ще раз ночувати просто неба!

Ю ю (*оглядаючись навколо себе*)

Тут затишно... Гора захищає від північного вітру... А велика солоня вода — ой, яка ж вона безкрая!..

О а

А чому ж не видно людей? Де ж вони всі?

У р р у

Мабуть, поховалися вже на ніч у печері!.. (*Підходить до сходу до печери й гукає.*) Велика Мати!.. Рор!.. Виходьте! Зі мною прийшли Оа та Юю, і Червоний Звір з нами!

З печери виходять Велика Мати та Рор. Юю кидається до Великої Матері.

Велика Мати, Велика Мати!.. Я така щаслива, що знову бачу тебе! Весь той довгий-довгий час, поки ми йшли сюди, я тільки й мріяла про цю зустріч!

В е л и к а М а т и (*обіймає її*)

І я також щаслива, люба моя доню!.. Я рада бачити тебе, й Оа, і Урру! Рада, що всі ви живі та здорові!

З печери виходять Улюлю, Яйя, жінки й мисливці. Всі схудлі, виснажені, але радісно збуджені.

Я й я

Ой, як добре, що ви прийшли сюди!

У л ю л ю

Що не загинули від холоду та голоду!

Р о р (суворо)

А де ж Червоний Звір? Хто тут сказав, що Червоний Звір з вами?

Жінки й мисливці

Як?! І Червоний Звір з вами?!
Де ж він?
Де Червоний Звір?

О а

Ану, готуйте для нього пристановище! Отут? Гаразд! Зараз тут буде Червоний Звір!

На великий камінь посеред майданчика Оа накладає принесене паливо, береться за кам'яний глек, що був у його заплічному клунку, і хоче витрусити з нього жар... Але Юю перепиняє його.

Ю ю

Ні, ні, Оа... Не треба витрушувати й роздмухувати жар! Візьми краще свої каменюки — нехай всі люди одразу побачать, як треба поводитись з Червоним Звіром!

Оа бере з клунка каменюки й кладе одну на приготоване місце, а другою щосили креше по ній. Всі з острахом і цікавістю стежать за ним. Прискають іскри — сухий мох займається, з'являється вогонь.
З усіх вуст вихоплюються здивовані вигуки.

Жінки й мисливці

Червоний Звір!
Червоний Звір!
Ось він з'явився!
І не розсердився!

О а

Люди! Грійтеся! Чого ви боїтесь? Підходьте!

Ю ю

Велика Мати, йди сюди! Тут так добре й тепло!

Велика Мати поважно підходить і сідає біля вогню. За нею підходить Рор. Потім усі кидаються до вогнища, простягають до нього руки, з насолодою гріючись і радіючи.

Ю ю

Несіть сюди глечики з водою, несіть м'ясо, якщо воно є у вас! Ставте, кладіть сюди!.. Палива несіть!

У л ю л ю

Є й вода, і м'ясо — тільки все замерзло...

Перший мисливець

А палива ми враз назбираємо!..

Жінки приносять з печери кам'яні глеки з водою, замерзле м'ясо, ставлять усе на камінь до вогню. Оа підкладає палива. Мисливці кидаються збирати сухе паліччя на узліссі. Панує радісне поживалення.

Р о р

Як же все-таки тобі пощастило викликати Червоного Звіра, Оа? Які слова ти казав йому?

У л ю л ю

Чи, може, заспівав якусь особливу пісню?

О а (сміється)

Які там слова, які пісні!.. Поки я кликав його, молив, співав — він і не думав з'являтися! А от як почав лаяти його, ще й торохнув по каменю спересердя — то й з'явився! Це так було перший раз.

Ю ю

А потім вже, в дорозі, й не лаючись вдаряв камінь об камінь — паливо й займалося!

Я й я

Не розумію — чому Червоний Звір не розсердився за таке поведження?

Р о р

І звідки він узявся? Звідки Оа викликав його?

Велика Мати сидить деякий час мовчки, замислившись. Всі звертаються до неї, очікуючи, що вона на все те скаже.

В е л и к а М а т и

Хіба ми ніколи раніше не бачили, як прискають іскри, коли чоловіки роблять з каменю зброю або якийсь начиння? Ми тільки не знали, що під оті жаринки треба підкласти сухої трави або моху, щоб вони зайнялись... Нізвідки Оа не викликав Червоного Звіра, а просто здобув його!

Р о р

О, значить, не тільки Оа, кожен може це зробити?!

О а

Авжеж! Нічого нема важкого. Підібрати тільки підходящий камінь — і все! Червоний Звір підкорятиметься всім людям.

В е л и к а М а т и (успіхається)

Мабуть, не треба вже й казати «Червоний Звір»... Адже ніякий це не звір і не таємничий бог, а просто — сила природи, або, інакше кажучи, таке явище — в о г о н ь. Ось як треба називати його!

О а (замислено)

Так, вогонь... Але все-таки хотілося б знати: чому він виникає й чому зникає? Мені це незрозуміло.

У р р у

А я все розумію! Виникає — як вдарити камінь об камінь,
а зникає — як не підкласти вчасно палива. Все дуже просто!

Р о р (насмішкувито)

Тобі все просто! А звідки він береться у хмарах? Хто ж
там камінь об камінь ударяє?

О а (сміється)

І чому ті каменюки нам на голову не падають?

В е л и к а М а т и

Все це, розуміється, зовсім не так просто... Але, дорогі сини
мої, доведеться, мабуть, полишити розв'язання цієї загадки
на наших далеких нащадків. Вони все з'ясують і зрозумі-
ють... А нам досить і того, що ми знаємо, як здобувати
вогонь!

Р о р

І як користуватися ним!

Я й я

Як грітися біля нього!

Ю ю

Як на ньому гріти воду й смажити м'ясо!

Всі купчаться біля вогнища — підкладають паливо, п'ють з глеків теплу
воду, їдять підсмажене м'ясо, радіють теплу.

В с і

Який же він хороший, цей вогонь!
Теплий, лагідний!
Хоч і небезпечний — можна обпектися!

Я й я

Велика Мати, а можна все ж таки любити вогонь, хоч він і не звір, і не бог, а просто явище?

Ю ю

І любитися ним?

У лю лю

І співати про нього — можна?

В е л и к а М а т и (у с м і х а є т ь с я)

Співати завжди можна. Про все, що є навколо нас. Про все, про що співається!

У лю лю

О т я й співатиму про те, що є зараз навколо нас! (З а с п і в у є.)

Настав кінець ясному дню,
і сонце йде за обрій,
а нам отут, біля вогню,
і світло, й тепло, й добре!

В с і підхоплюють пісню:

Вогонь горить, горить весь час,
горить на радість людям!
А якщо він загасне враз,
ми знов його здобудем!

Всі, співаючи, весело стрибають, танцюють навколо каменя, де горить вогонь. Натанцювавшись, спиняються й прислухаються до слів, що говорить до них Велика Мати.

В е л и к а М а т и

Заспіваймо ж, діти мої, про тих людей, що перші почали підкоряти собі природу — перші здобули вогонь!

Всі стають у коло навкруг вогнища і починають урочисту пісню: один виголошує перші рядки куплета, решта підхоплює співом.

Слава Людині, що перша торкнулась вогню,
перша ступила назустріч ясному знанню!
Слава тому, хто до людських долонь
перший узяв блискавичний вогонь,
вклонився, як богу,
в сліпим незнанні, —
та добру підмогу
знайшов у вогні!

Слава Людині, яка не скорилась вогню,
з грізною силою перша вступила в борню!

Слава тому, хто цій силі страшній
зміг наказати: світися і грій!

Для людського роду,
синів його й донь —
на вічну вигоду
віддавши вогонь!

Хай вітер січе нас
і холод пече —
вогонь нескінченно
горить гаряче!
Він дасть нам покійно
нові відкриття,
він стане початком
нового життя...
І хтось у незмірно
віддалений час
далеким нащадкам
розкаже про нас!

(Завіса)

К І Н Е Ц Ь

